

ประเด็นท้าทายมหาวิทยาลัยจากยุค VUCA World ถึง BANI World และแนวทางการพัฒนาวิทยาลัยดิจิทัลของไทย

ปัจจุบันคือยุคข่าวสารที่เป็นประเด็นทางสังคม

สถานการณ์อุดมศึกษาไทยมีการปรับตัวของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยร่วมกับการให้ความเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ประเด็นด้านคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย นักวิชาการได้มีข้อคิดเห็นและมุมมองของแต่ละคนอย่างแพร่หลายเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตว่ามีการพัฒนาไปในทิศทางไหน และจะปรับเปลี่ยนพลิกโฉมมหาวิทยาลัยอย่างไร ซึ่งถือว่าเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีบทบาทสำคัญตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการและการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งมีกฎกระทรวง การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2564 ได้มีผลบังคับใช้เป็นการขยายโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2564 เป็นต้นมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาคุณภาพของนักเรียน สอน และ ประเมินคุณภาพ กำกับดูแลและจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาคุณภาพและยกระดับของสถานศึกษาและการผลิตกำลังคนระดับสูงตรงตามความต้องการของประเทศ รวมทั้งการพัฒนาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริง และการประกาศใช้ฉบับนี้ของศึกษาอยู่ในกลุ่มใด ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับภาพและความพร้อมของคณะ วิชาทั้งในระดับปริญญาตรีและระดับปริญญาโท โดยให้จัดสถาบัน อุดมศึกษาเป็นกลุ่ม ดังต่อไปนี้ 1) กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับ แนวทางด้านวิจัย 2) กลุ่มพัฒนาเทคโนโลยีและส่งเสริม การสร้างนวัตกรรม 3) กลุ่มพัฒนาระบบของห้องเรียนหรือชุมชน 4) กลุ่มพัฒนาปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักศาสนา 5) กลุ่มผลิตและพัฒนาบุคลากรวิชาชีพและสาขาเฉพาะ และ 6) กลุ่มอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ตลอดจน ประเด็นเกี่ยวกับการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลก ประจำปี 2024 (World University Rankings 2024) โดยใช้หลักพิจารณาความเป็นเลิศใน 5 ด้าน ประกอบด้วย การเรียน การสอน (Teaching) สภาพแวดล้อมการวิจัย (Research Environment) คุณภาพการวิจัย (Research Quality) ความเป็นสากลหรือสหวิทยาการ (Industry) ความเป็นนานาชาติ (International Outlook) รวมทั้งชื่อเสียง และของนักวิชาการที่ได้ให้มุมมองการ ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์มหาวิทยาลัยสู่ มหาวิทยาลัยดิจิทัล

ผู้เขียนพยายามค้นคว้าทั้งจาก งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความวิจัย บทความวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนา มหาวิทยาลัยดิจิทัล ซึ่งพบว่ามีการ ศึกษาในประเด็นการยกระดับและ การพัฒนาวิทยาลัยดิจิทัลเพื่อ ยกระดับมหาวิทยาลัยดิจิทัลอยู่บ้าง และ มหาวิทยาลัยบางแห่งได้มีแผนพัฒนา ดิจิทัลของมหาวิทยาลัย รวมทั้งพบวา สถาบันคลังสมองของชาติ (Knowledge Network Institute of Thailand) ได้ ดำเนินการเกี่ยวกับ Digital University โครงการขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยไทย สู่มหาวิทยาลัยดิจิทัล และได้ดำเนิน การสำรวจความเห็นหรือผลตอบรับ อุดมศึกษาในการก้าวเข้าสู่มหาวิทยาลัย

ดิจิทัล ใน 5 มิติ ได้แก่ 1) ศึกษาและการพัฒนาองค์กร ความพร้อมด้านดิจิทัล 2) ความพร้อมด้านระบบงานประจำที่ ความพร้อมด้านข้อมูล และความพร้อมด้านเทคโนโลยี 3) ความพร้อมด้านโครงสร้าง Digital Maturity Model : DMM ในการสำรวจความเห็นของมหาวิทยาลัยในการเป็น มหาวิทยาลัยดิจิทัล ซึ่งแบ่งกลุ่มมหาวิทยาลัยออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ระดับที่ 1 Traditional University ระดับที่ 2 E-University ระดับที่ 3 Connected University และระดับที่ 4 Smart University ที่ได้กล่าวมานี้คือ ประเด็นที่ติดอกติดใจ เกี่ยวกับการวิจัยและการพัฒนาของวิทยาลัยดิจิทัลให้ ครบถ้วนทุกประเด็นที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลการวิจัยที่น่าเชื่อถือ ไปสู่การบริการวิทยาลัย เพื่อรองรับและเตรียมความพร้อมในการพัฒนาวิทยาลัยดิจิทัล

รวมทั้งการที่จะหาพันธมิตรจากประเด็นต่างๆ ของ โลก และสิ่งที่ท้าทายการพัฒนาของวิทยาลัยของไทย นั้น ผู้เขียนจะนำเสนอเกี่ยวกับ VUCA world สู่แนวคิด BANI World เป็นแนวทางการจัดการที่ได้ ดังนี้ ก่อนที่จะ วิเคราะห์แนวโน้มที่ความรู้อัจฉริยะที่ 2 แนวคิด ว่ามีความเป็นมาอย่างไร เช่น แนวคิด VUCA world ในปี 1985 นักเศรษฐศาสตร์ชื่อ Warren Bennis และ Burton Nanus นำเสนอโมเดลแนวคิด VUCA ในหนังสือ Leaders: The Strategies For Taking Charge

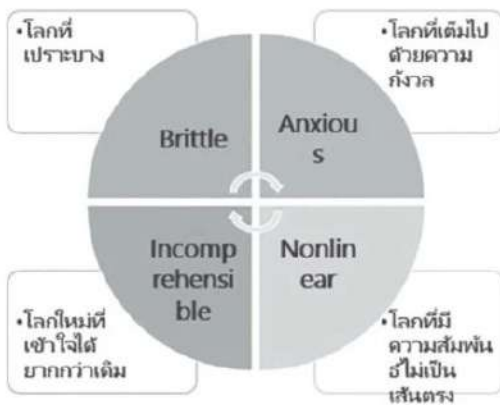
ซึ่งมีคำย่อของ VUCA แต่ละตัวอักษรแทนคุณสมบัติของโลกได้แก่ **โลกที่ผันแปร (Volatility) ไม่แน่นอน (Uncertainty) ซับซ้อน (Complexity) และคลุมเครือ (Ambiguity)** ซึ่งเป็นแนวคิดในการอธิบายโลกในมิติต่างๆ ที่ต่างจากเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือแม้แต่ การศึกษา มาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้วกว่า 40 ปีแล้ว แต่ใน

ผู้เชี่ยวชาญการประยุกต์ใช้ ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและการศึกษา กับระบบสารสนเทศและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ปัจจุบันไม่สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของโลกดิจิทัลได้อย่างครอบคลุมทั้งหมดแล้ว จึงได้มีการปรับเปลี่ยนการอธิบายโลกปัจจุบันด้วย BANI World ซึ่งเป็นแนวคิดของ James Casco นักอนาคตวิทยาและนักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ที่ศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ ได้นำเสนอโลกแบบ BANI ว่าเป็นมากกว่าการอธิบายโลกทางกายภาพแบบ VUCA แต่ช่วยให้เรามองเห็นโลกที่กระทบต่ออารมณ์ของผู้คนด้วย เช่น ความหดหู่ ความเครียด ความกังวล ความสับสน ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริการมองเห็นภาพรวมในการจัดการอย่างรอบด้านได้แบบ BANI ประกอบด้วย 1) **โลกที่แปรปรวน (B - Brittle)** 2) **โลกที่เต็มไปด้วยความกังวล (A - Anxious)** 3) **โลกที่มีความสัมพันธ์ไม่เป็นเส้นตรง (N - Nonlinear)** 4) **โลกใหม่ที่เข้าใจได้ยากกว่าเดิม (I - Incomprehensible)**

ดังนั้น มหาวิทยาลัยของไทยในปัจจุบันได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในโลกยุคดิจิทัล จากที่กล่าวมาไว้จะเป็นการเปลี่ยนแปลงปรับจากนโยบายทางด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษา การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็น 5-6 กลุ่มตามกฎกระทรวง การมีแนวทางการขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยดิจิทัล หรือการปรับรูปแบบกระบวนทัศน์ทางการศึกษา หรือการ

จัดอันดับมหาวิทยาลัยโลก ตลอดจนเป็นการเข้ามาของปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) หรือ (AI) มากขึ้น เพราะ ChatGPT ถือเป็นแพลตฟอร์มที่สามารถใช้งานได้กับผู้ใช้ที่ได้ออกมาเป็นธรรมชาติ และสามารถทำงานได้หลายอย่าง เช่น การให้ข้อมูล การแก้ไขข้อผิดพลาด การเขียนโค้ด และการเขียนบทความ ทำให้เกิดความกังวลว่า จะกระทบการสร้างความเป็นไปของหลาย องค์กร จนกระทั่งไปถึงงาน ดังนั้น ท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เรียกว่า BANI World นั้น ข้อวิเคราะห์และเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาระดับการ ปรับเปลี่ยนการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้อง ดังต่อไปนี้

1) **โลกที่แปรปรวน (B - Brittle)** ความแปรปรวนและแตกสลายได้ง่ายของสภาวะปัจจุบันซึ่งพบว่าปัญหาของมหาวิทยาลัยเผชิญอยู่คือ คือ จำนวนเด็กที่เกือบลดลง ทำให้จำนวนนักศึกษาที่เข้ามาในระบบการศึกษาน้อยลง หลักสูตรมีความหลากหลายและแข่งขันกันสูง รวมทั้งเทคโนโลยีที่ความแปรปรวนทางระบบงานอาชีพ เพราะมีหลายอาชีพที่ไม่สามารถทำนายได้ว่างานแล้วจะได้ออกหรือมีงาน มีคนเลิกที่มีอาชีพเกิดขึ้นใหม่มากมาย ทำให้คนทำงานรุ่นใหม่ต้องพัฒนาตัวเองอยู่ตลอดเวลา มหาวิทยาลัยควรปรับเกี่ยวกับทักษะที่รองรับความไม่แน่นอน ทั้ง Soft Skill, Hard Skill หรือพัฒนาทักษะเกี่ยวกับ Resilience ความยืดหยุ่นทางด้านจิตใจ หรือความสามารถในการปรับตัวได้อย่างเหมาะสม (สิ่งเหล่านี้ถูก) และการสร้างความยืดหยุ่นให้เป็นเกราะป้องกันความแปรปรวน ความยืดหยุ่น (Resilience) เป็นเรื่องของความปรับตัวรับไว้ไม่ให้ไหวไม่ไหวต่ออุปสรรคหรือปัญหา เป็นเรื่องของความยืดหยุ่นจากความผิดพลาด หรือผิดพลาด หรือความล้มเหลว นำมาสู่ความสามารถในการปรับตัวได้ดี (Adaptation) ซึ่งจะช่วยให้มีทักษะยอมรับความจริง

ได้ เป็นการจับจุดอ่อนของความแปรปรวนบางอย่างไม่ได้

2) **โลกที่เต็มไปด้วยความกังวล (A - Anxious)** สิ่งที่มหาวิทยาลัยเผชิญเกี่ยวกับความกังวลด้านต่างๆ ตามสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน มหาวิทยาลัยควรปรับเปลี่ยนเกี่ยวกับหลักสูตรหรือวิชาที่มีการรองรับเรื่อง Mindfulness สติช่วยสร้างทักษะทางอารมณ์และสังคมได้ และ Empathy ความ เข้าใจเข้าใจใจในการเรียนรู้ มาเสริมเกี่ยวกับหลักสูตร ทักษะ การเรียนรู้ของนักศึกษาเพื่อเสริมด้านการเรียนรู้ การเข้าถึงใจตนเอง หมายถึง การรู้ความชอบและความถนัดของตัวเอง การมีแรงจูงใจและความหลงใหล (Passion) ในการทำ สิ่งใดสิ่งหนึ่ง การรู้ตัวว่ามีความสุขกับการเรียนรู้เป็นสิ่งดี นำไปสู่การเรียนรู้หากในการประกอบอาชีพที่จะสร้างคุณค่าและความภาคภูมิใจ (Self-Esteem) ให้กับตัวเองได้

3) **โลกที่มีความสัมพันธ์ไม่เป็นเส้นตรง (N - Nonlinear)** ท่ามกลางโลกที่คาดเดาได้ยาก และไม่เป็นเส้นตรงในทุกอย่าง มหาวิทยาลัยควรมีการปรับตัวเกี่ยวกับหลักสูตรหรือสาขาวิชาเกี่ยวกับ การเสริมสร้างความสามารถในการพลิกแพลง (Flexibility) ในที่นี้หมายถึง ความสามารถในการตอบสนองต่อแนวโน้มความเปลี่ยนแปลง นวัตกรรม วิทยาการและเทคโนโลยีได้มีการใช้ติดต่ออย่างเหมาะสม สถานการณ์ของอาชีพ

4) **โลกใหม่ที่เข้าใจได้ยากกว่าเดิม (I - Incomprehensible)** ท่ามกลางโลกใหม่ที่เข้าใจยาก และยากต่อการตัดสินใจ มหาวิทยาลัยควรปรับตัวเกี่ยวกับประเด็น ความโปร่งใส (Transparency) หรือยึดมั่นในสิ่งที่ การเปิดเผยข้อมูลให้ได้อย่างที่สุด รวมถึงการนำประสบการณ์ที่ได้ จากความล้มเหลวและความสำเร็จมาเป็นส่วนช่วยในการตัดสินใจ หรือที่เรียกว่า การรู้โดยสัญชาตญาณ (Intuition) เช่น สร้างความโปร่งใสให้กับหลักสูตรด้วยการสร้างการมีส่วนร่วมให้กับผู้เรียน และสร้างความเข้าใจผ่านการรู้โดยสัญชาตญาณ

นอกจากนั้นของโลกในสถานการณ์ที่เรียกว่า BANI World และสิ่งที่ท้าทายให้มหาวิทยาลัยต้องปรับเปลี่ยน กระบวนทัศน์การพัฒนาของมหาวิทยาลัย ซึ่งจากที่ระบุไว้

ส่วนอีกงานหลักนโยบายการอุดมศึกษา วิทยาลัยศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช) ได้รวบรวมและสังเคราะห์ พหุวัฒนธรรมอุดมศึกษาไทยจะต้องมีการ ปรับกระบวนทัศน์ (Shift Paradigm) ใน 10 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) สร้าง การเรียนรู้ที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหลัก 2) การออกแบบโมเดล การศึกษาร่วมกับเอกชน 3) การปรับ รูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้อง กับความต้องการของภาคอุตสาหกรรม 4) การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 5) การจัดตั้งหน่วยงานกลางสำหรับ การส่งเสริมหน่วยกิจ 6) การตรวจสอบ มหาวิทยาลัยด้วยเกณฑ์เปิดเสรีข้อมูลเพื่อให้เกิดธรรมาภิบาล 7) การสร้างเมืองให้เป็นศูนย์กลางทางการศึกษาเพื่อพัฒนา คุณภาพไปสู่ระดับสากล 8) จากกระแส ไปสู่กระแสโลกทางการศึกษา : การ เพิ่มการเข้าถึงการศึกษา ที่ไม่เชิง Accessibility และ Affordability 9) นโยบายการสนับสนุน ประสิทธิภาพของสมรรถนะองค์กร 10) การพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์และทุนมนุษย์ โดยการพัฒนาศูนย์สร้างสรรค์ ดังนั้น จากที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้เขียนพยายามจะ ค้นคว้าและวิเคราะห์ว่า สิ่งท้าทายมหาวิทยาลัยไทยในปัจจุบันชุด BANI World นั้นมีประเด็นใบบาง ไม่ใช่แค่เพียง ประเด็นเรื่องหลักสูตรเท่านั้น แต่ต้องมีการปรับเปลี่ยนกฎ องค์กรทาง มหาวิทยาลัย เช่น การปรับโครงสร้างทาง การทำงานแบบไปปัญหาและการพัฒนาสู่มหาวิทยาลัยดิจิทัล ของไทยนั้น ต้องพิจารณาวิเคราะห์โดยเริ่มตั้งแต่ระดับ นโยบาย คือรัฐบาล หน่วยงานที่มีผลโดยตรงโดยตรงคือ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) มีแนวทางการพัฒนาและพลิกโฉมมหาวิทยาลัยอย่างไร การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติรวมทั้งปรับเปลี่ยนองค์ องค์กร คือมหาวิทยาลัย บุคลากร คือ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ อาจารย์ผู้สอน และหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน จนกระทั่งผู้เรียนคือนักศึกษาเองไปพร้อมๆ กัน เพื่อเตรียม ความพร้อมในการปรับตัวในโลกยุค BANI World ต่อไป

เอกสารอ้างอิง
<https://www.mindspringconsulting.com/2022/12/07/what-is-bani-world/>
<https://thepotential.org/knowledgebani-world-eo1-ortle/>
<https://cathcarttechnology.co.th/insights/bani-world-the-new-trend-for-future/>
<https://www.thailandplus.vn/archives/436137>
<https://psat.thailand.ipstatv.com>
<https://du.knt.org>